

kakor tudi v didaktično-pedagogičnem obziru pri šoli veliko premoremo. Sami torej sodite, bi li prav bilo, ko bi se mi pravice, ki nam toliko upliva zagotavljajo, posluževati ne hoteli.

„Od nekdaj so bili duhovni pastirji prvi odgojitelji ljudstva. Upam, da bo ravno ljubezen do predragega národa našega vas gnala, da tudi vprihodnje zvesti ostanete temu svojemu poklicu“.

Te in enake spodbudne besede prevzvišenega pokojnega knezoškofa so pri našem šolstvu in učiteljstvu obrodile gotovo mnogo lepega sadú, in njegov spomin bode vedno živel mej nami.

Ženska vzgoja.

(Spisuje Jos. Ciperle.)

23.

Tretjič se izpridi prebivalec mest s časopisi. Jaz menim tù ono tako zvano mej-národno časopisje, — jaz poudarjam tako zvano, — kajti v resnici vredeje to časopisje le eno ljudstvo, zopet tako zvano izvoljeno ljudstvo, — židje! Ti časopisi škodujó enako ljudstvu, kakor žveplena kislina vinu. Oni znajo z vabljivimi, medenimi besedami govoriti na srce človeku; znajo se mu prikupiti, ga navdušiti za sè. To je sploh lastnost židovska. Tudi nahajó se ljudje, ki gredó mnogo raje kupovat k judu, kajti ta se zna laskati, priklanjati in poniževati se pred kupovalcem; in to se mnogim jako dopada. Kakor pri kupčiji, tako tudi kot časnikar ne zatají žid nikdar svojega kramarskega duha. Zato ima tudi tù in tam le on dobiček, in preprost kristjan je vedno le opeharjen.

Toda ne misli, dragi bralec, da ti listi kar javno pridigujó in razširjajo nesramnost. Oj ne, ko bi ravnali tako, ogibali bi se jih še mnogi, in ne dosegli bi tedaj tako lahko svojega namena. Oni ravnaajo tako in pišejo tudi v tem smislu, da le to, kar počnó in kar zahtevajo oni, le to je v prid národu; a ono, kar hoté drugi, to je vselej škodljivo. Dalje zamolcé ali le površno omenjajo, ako kateri si bodi žid storí kako krivično dejanje; a nasprotno zopet opisujó preobširno vsak prestopok ljudi drugega veroizpovedanja. V tem so oni mojstri. Objektiven bralec bi si moral tedaj vselej misliti, da so le kristjani hudodelci, a židje same krotke ovce. A vender kaže statistika, da je mej židi več hudodelcev, nego mej kristjani. — Dalje obešajo zopet svoja dobra dejanja na največi zvon; ali dobrotljivosti drugih komaj omenjajo ali čisto zamolcé.

Kar se tiče razširjatve nemoraličnosti, pisati bi se dalo mnogo. Brati je treba le anonce v njihovih listih, kakor n. pr.: „Mati, ki ima dve odrasli, krasni hčeri, želí se seznaniti s kakovim kavalirjem, da ji pomaga iz zadrege“. — Kaj pomeni to oznanilo? Mati je prišla v denarno zadrego. Kavalir naj ji pomaga iz nje, a zató bode imel pri-ložnost, občevati z njenima hčerima. Da ne bode molil ž njima, ali govoril ž njima o poeziji ali moráli, to si lahko misliš, dragi bralec. — Kaj pomeni zopet sledeče oznanilo? „Mlada, brhka vdova želí se seznaniti z možem, kateremu bi gospodinjala.“ — In tako bi se dalo naštetí še mnogo enacega.

Oporekalo bi se lahko, da se nikdo ne sili, da gre v to past. Toda pomislimo, kako malo jih je, ki so tako trdni v dobrem, da ne pridejo v skušnjava, da se vjemó na tako ljubeznjive limanice. Za takove slučaje potrebuje se vé človek denarja, mnogo denarja. Dostikrat se porabi celó premoženje. In ako potem pride v zadrego, obrne se človek slednjič le do žida, da mu velikodušno za visoke obresti pomaga iz nje. Kaj pravim, pomaga? Še bolj ga potisne v njo, ter ga slednjič uniči popolnem. — Na

takov način so spravili Hebrejci užé večíno ljudi na beraško palico, ter jih ponižali fizično in moralično.

Takove izgubljene eksistence so največ njih čin, in škodljive so državi in ljudstvu. Se vé, Hebrejec ima prostorno vest, in lahko spravi va-njo mnogo enacega, preden jo obteži.

V prvi vrsti srkajo pač meščani ta njihov strup; a tudi Rovtarji niso varni pred njim. Tudi njim se dopadajo ti izrastki žurnalistike. Saj je pisano vse tako lepo, tako poučno. In, ali ne trdijo ti časnikarji pri vsaki priliki, da imajo le oni prav, da so najbolje poučeni v vseh strokah, vseh razmerah! Kdo jim je v stani dokazati, da je kaj drugega resničnega! In ker imajo vedno prav, zató jih bere tudi naš Rovtar, samó zato, da bode imel tudi on vselej prav, ako bode trdil to, kar so mu napisali ti časnikarji. Zraven tega bere se vé tudi, kako se vabijo kavalirji k hčeram onih mater, ki so prišle v zadrego, in misli si: „lej, lej, zakaj bi tudi jaz ne poskusil kaj tacega!“ — Oj, ubogi Rovtar!

Naj bi tedaj kerščanska žurnalistika se kaj bolj bavila s tem predmetom; naj bi svarila, opominjala preprostega Rovtarja, naj se ne dá zapeljevati tem tako zvanim „mejnárodnim žurnalistom“.

Jezikove opómnje.

(Dalje.)

III.

Druga neizogibna potreba k jezikovnemu zedinjenju je — popolnem enotna terminologija!

O tej stvari piše g. S. takó-le: „Novega slovarja nam je treba . . . Kar je v zdanjej knjigi zastarelega ali morebiti celó napačnega, naj se iztrebi iz nje, česar pogrešamo v njej, naj se nadomesti in dopolni. In česa posebno pogrešamo v njej? S kratka: določne terminologije (v širjem pomenu), ki nam podaje za vsak posamezen pojem samo eno besedo, ne pa več, da naj pisatelj izbira, katera mu najbolj ugaja. N. pr. za pojem „aufgabe“ (na nemščino se moramo naslanjati) v določnem pomenu naj ne stoji: naloga, nalog, zadača, ali Bog vedi še kaj, temveč samo: naloga, nálog*) i. t. d. naj se rabi za druge pojmove „nũance“. To zahteva že sam pojem: terminologija . . . V tem (novem) slovarji naj išče slovenski pisatelj izraza, katerega potrebuje; kar tu najde, naj vzame brez premisleka in brez termoglavosti; bodi si dobro ali slabo, za to ni on odgovoren“.

Torej: Zeitung = novine; Zeitschrift = časopis; Journal = časnik; Feuilleton = listek („podlistek“ moramo vzeti za kak drug pojem, n. pr. „unter dem Strich“, ali kaj takega; kajti vsak „feljton“ ni „pod črto“, torej se tudi ne more dosledno imenovati „podlistek“); umsonst = zastonj (te besede se nekateri pisatelji po nepotrebnem ogibljejo!); vergebens = zamán; i. t. d.

Kaj bi vzeli n. pr. za pojem „fremd“? Neki odličen jezikoslovec uči: beseda „ljudski, a, o“ more pomenjati samo „fremd“. A za pojem „fremd“ treba nam, kakor drugod, samo ene besede, in ta ne more biti druga nego „tuj, a, e“ (ne pišimo pa: ptuj). Ako torej hočemo besedo „ljudski, a, o“ v knjižnem jeziku ohraniti, moremo jo rabiti edino v pomenu „Volks-, zum Volke gehörig“. Torej: ljudska šola = Volksschule; národna šola = Nationalschule!

*) Auftrag. Pis.